

MỘT SỐ BIỆN PHÁP NÂNG CAO CHẤT LƯỢNG DẠY HỌC THỰC HÀNH ÂM NHẠC CHO SINH VIÊN KHOA GIÁO DỤC TIỂU HỌC - TRƯỜNG ĐẠI HỌC HỒNG ĐỨC HIỆN NAY

HOÀNG BÙI SƠN*

Ngày nhận bài: 21/06/2017; ngày sửa chữa: 22/06/2017; ngày duyệt đăng: 14/07/2017.

Abstract: Teaching music practice for students plays an important role in primary education curriculum at Hong Duc University. In this article, author mentions situations of teaching music practice at the university and introduces some teaching methods that are suitable for each subject and musical ability of learners in order to improve the quality of music practice teaching under credit training system, meeting the requirements of education reform today.

Keywords: Improve the quality, teaching, music practice, primary education.

1. Đặt vấn đề

Việc đổi mới nâng cao chất lượng giáo dục nói chung và chất lượng dạy học âm nhạc nói riêng đang nhận được sự quan tâm của các cấp, các ngành, đặc biệt là ngành đào tạo Giáo dục tiểu học (GDTH). Để thực hiện được mục tiêu này cần đổi mới nội dung chương trình, phương pháp dạy học (PPDH), cũng như nhận thức của giảng viên (GV), sinh viên (SV). SV Khoa GDTH học gồm nhiều chuyên ngành Văn - Tiếng Việt, Toán, Mĩ thuật, các môn Tự nhiên - Xã hội... trong đó có Âm nhạc. Môn học này gồm nhiều nội dung như: Lí thuyết nhạc; Nhạc lí cơ bản; Kí xướng âm, Nhạc cụ Oóc gan; PPDH âm nhạc. Trong đó, Thực hành kí xướng âm và Thực hành đàn Oóc gan là hai nội dung quan trọng đòi hỏi SV trong quá trình học tập phải nắm được những kiến thức, kĩ năng thực hành tốt thì mới đạt được mục tiêu của chương trình đào tạo môn học. Những năm gần đây Khoa, Trường Đại học Hồng Đức đã chuyển sang hình thức đào tạo theo hệ thống tín chỉ, đòi hỏi PPDH cần phải đổi mới tích cực nhiều hơn nữa mới đáp ứng được mục tiêu giáo dục trong thời kì xu thế hội nhập.

2. Thực trạng dạy học thực hành âm nhạc ở Khoa GDTH - Trường Đại học Hồng Đức

Trong nội dung chương trình đào tạo giáo viên GDTH ở trình độ cao đẳng và đại học theo hệ thống tín chỉ, bộ môn âm nhạc có 2 học phần. Học phần Âm nhạc: gồm có 4 tín chỉ cho đại học và 3 tín chỉ hệ cao đẳng. Học phần này có 3 nội dung kiến trọng cơ bản quan trọng, đó là: Lí thuyết nhạc lí cơ bản, Kí xướng âm và Thực hành nhạc cụ đàn Oóc gan, tổng số là 36 tiết lí thuyết, 48 tiết thực hành luyện tập cho 2 nội dung (Kí xướng âm và đàn Oóc gan), tự học 150 tiết. Đối với hệ cao đẳng là 27 tiết lí thuyết, 36 tiết thực hành ở 2 nội dung (Kí xướng âm và đàn Oóc gan),

tự học 135 tiết. Học phần thứ hai còn lại gồm có 2 tín chỉ (chung cho cả đại học và cao đẳng) là PPDH âm nhạc ở tiểu học.

Phần thực hành âm nhạc chủ yếu nằm ở học phần thứ nhất (Âm nhạc) và tập trung vào nội dung thứ 2 và 3 phần thực hành kí xướng âm và oóc gan. Đây là hai nội dung trọng tâm rất quan trọng giúp SV vận dụng kiến thức lí thuyết vào việc đọc nhạc, ghi chép nhạc, ghép lời bài hát hay khi nghe nhạc hoặc thực hành các bài tập nhạc cụ, soạn đệm cho một bài hát nào đó trong chương trình âm nhạc ở tiểu học... nếu như SV không nắm vững các kĩ năng thực hành kí xướng âm, thực hành và sử dụng đàn oóc gan thì rất khó để học tiếp các nội dung âm nhạc tiếp theo cũng như sau ra trường không thực hiện được mục tiêu giáo dục âm nhạc ở phổ thông. Mục tiêu của môn học trong quá trình đào tạo là:

- Về kiến thức: yêu cầu SV phải nắm vững được các kiến thức cơ bản phổ thông nhất về âm nhạc như: kiến thức cơ bản về lí thuyết âm nhạc, kí xướng âm ở các giọng đô trưởng, giọng la thứ đến các giọng hoá biểu có dấu hoá. Sử dụng và thực hành đàn phím điện tử (Oóc gan) để nắm vững các bài tập kĩ thuật luyện ngón cơ bản và có thể tự soạn đệm được cho các bài hát trong chương trình ở tiểu học.

- Về kĩ năng: rèn cho SV biết vận dụng các kiến thức lí thuyết âm nhạc vào các bài thực hành âm nhạc. Nắm vững các kĩ thuật, kĩ năng luyện tập thực hành các bài tập vận dụng vào quá trình thể hiện tác phẩm, soạn đệm cơ bản trên đàn phím như: chọn tiết tấu, âm sắc, nhịp độ... các thao tác sử dụng để tự soạn đệm được các bài hát trong chương trình tiểu học. SV phải xác định được vị trí, vai trò của môn học trong

* Trường Đại học Hồng Đức

chương trình đào tạo giáo viên tiểu học. Làm việc theo cá nhân, nhóm, hoàn thành các bài tập, bài kiểm tra thường xuyên, kiểm tra giữa kì và cuối kì. Có ý thức tự học, tự nghiên cứu, cập nhật kiến thức trong tài liệu liên quan đến nội dung chương trình học. SV phải có lòng say mê đối với bộ môn âm nhạc. Bồi dưỡng tình cảm thẩm mỹ, thị hiếu nghệ thuật đúng đắn, góp phần hình thành nhân cách nghề nghiệp.

Học phần Âm nhạc (4 tín chỉ), thời lượng dành cho nội dung dạy học thực hành kí xướng âm và đàn oóc gan chỉ có 24 tiết cho mỗi nội dung (25-30 SV/tiết). Nội dung dạy học kí xướng âm và nhạc cụ gồm có 6 giọng cơ bản, đó là: *đô trưởng, son trưởng, fa trưởng, la thứ, mi thứ và rê thứ*. Thời lượng dành cho hai nội dung này quá ít so với khối lượng nội dung kiến thức mà phải dạy tới 6 loại giọng, cho thấy giữa thời lượng với nội dung nếu không có những giải pháp dạy học tốt thì SV sẽ không chiếm lĩnh hết được nội dung kiến thức cũng như rèn các kĩ năng thực hành. Ở đây kí xướng âm đối với SV GDTH yêu cầu biết ghi chép nhạc thành thạo trên khuôn, nắm được phương pháp đọc xướng âm những bài tiết tấu đơn giản, các loại nhịp cơ bản thông thường. Đối với thực hành nhạc cụ cũng chỉ yêu cầu luyện ngón ở các bài tập rất cơ bản, tiết tấu đơn giản... và không yêu cầu cao như kí xướng âm, thực hành nhạc cụ ở các trường đào tạo chuyên âm nhạc.

Cơ sở vật chất phục vụ cho giảng dạy ở các nội dung thực hành âm nhạc. Tuy Khoa, Trường đã có đầu tư nhiều nhưng vẫn chưa đáp ứng được yêu cầu cho công tác giảng dạy, học tập và nghiên cứu. Đặc biệt đối với giảng dạy các phần thực hành âm nhạc, còn thiếu nhiều như: phòng học đặc thù chuyên dụng, phòng học cách âm, phòng thực hành luyện tập cho SV tự học, tự nghiên cứu... Hiện nay có 2 phòng thực hành học đàn Oóc gan nhưng lại bố trí tới 25-30 đàn vào một phòng học với không gian rất hẹp. Chính vì số lượng SV bố trí nhóm học đông trong một buổi học, dẫn đến hiệu quả không cao.

Toàn bộ sách giáo khoa và tài liệu phục vụ cho việc giảng dạy kí xướng âm đều sử dụng của Trường Đại học Sư phạm Nghệ thuật Trung ương, Nhạc viện Hà Nội. Tài liệu dùng cho học thực hành đàn Oóc gan cũng chưa có tài liệu nào thống nhất. Tuy nhiên, GV khi dạy đã phải lựa chọn những bài cơ bản phù hợp với yêu cầu của nội dung chương trình, khả năng và trình độ của đối tượng SV.

Ví dụ, khi học đến nội dung thực hành đàn Oóc gan, nhiều SV không có điều kiện để mua đàn tự học và tự luyện tập ở nhà, trong khi nội dung này đòi hỏi thời gian luyện tập tự học ở nhà là chủ yếu, chính điều

này đã ảnh hưởng rất lớn đến chất lượng dạy học của GV và SV.

PPDH của GV có vai trò quan trọng, quyết định tới kết quả học tập của SV. Trong mỗi giờ dạy nếu GV có phương pháp, giải pháp truyền đạt tốt phù hợp với đối tượng, nội dung bài học, với đặc điểm môn học thì giờ dạy mới có hiệu quả. Thực tế quá trình dạy thực hành kí xướng âm, đàn Oóc gan ở bộ môn nhiều năm qua chủ yếu là phương pháp thuyết trình hướng dẫn, đọc mẫu (truyền khẩu), hướng dẫn và đánh mẫu. Việc kiểm tra, đánh giá từ trước đến nay phần thực hành kí xướng âm, nhạc cụ được kiểm tra bằng hình thức vấn đáp, thực hành tại lớp như: Kiểm tra - đánh giá thường xuyên, đánh giá giữa kì và đánh giá cuối kì.

Qua thực tiễn dạy học các nội dung thực hành kí xướng âm, đàn Oóc gan cho SV GDTH chúng tôi rút ra từ thực tiễn sau:

- Đã thực hiện giảng dạy tương đối tốt các nội dung thực hành âm nhạc theo đúng đề cương chi tiết học phần. GV đã giúp SV nắm được vị trí âm thanh của các loại gam trưởng, gam thứ, biết ghi chép nhạc thành thạo, nắm được các kĩ năng, phương pháp đọc xướng âm, kĩ năng luyện tập các bài tập luyện ngón, các thế tay bấm, soạn đệm, kết hợp cả hai tay giữa phần giai điệu tay phải và hợp âm tay trái... đồng thời sử dụng tương đối thành thạo trên đàn Oóc gan và bước đầu đã hình thành tình cảm và thị hiếu nghệ thuật đúng đắn cho SV.

- Đối với công tác tuyển sinh đầu vào đa số không được tuyển năng khiếu nên thực tế dạy có rất nhiều SV không có năng lực tốt về âm nhạc. Các em nghe, đọc, hát nhạc,... gặp rất nhiều khó khăn. Bên cạnh SV cũng chưa có sự đầu tư thời gian tự học một cách tự giác và cũng chưa chọn cho mình có được một phương pháp học tập phù hợp.

- Tuy nhiên, hầu hết SV chưa có đủ khả năng tự tin đọc hoặc thị xướng cũng như tự soạn đệm đánh được một bài đàn. Khi học thực hành kí xướng âm, SV thường mắc lỗi sai về cao độ, tiết tấu và gõ phách, chỉ chú trọng đến đọc sao cho thuộc lòng bài xướng âm, chưa có phương pháp học và tính chủ động tích cực trong học tập. Nên SV sẽ rơi vào tình trạng "học vẹt" mà không hình thành được các kĩ năng trong đọc về tiết tấu, phách nhịp và tư duy về cảm thụ âm thanh. Việc đọc được xướng âm một đoạn nhạc, đánh đàn đệm được một bài hát ở chương trình tiểu học ngắn chỉ là mang tính chất học thuộc lòng, chưa có tự tư duy, sáng tạo và thể hiện được sắc thái tình cảm của bản nhạc..., chưa tự mình điều chỉnh để sửa sai khi đọc xướng âm hoặc đánh đàn sai. Thực hành kí xướng âm và luyện tập đàn là 2 nội dung không phải là để

học đối với SV tiểu học khi mà tuyển sinh đầu vào không được tuyển sinh năng khiếu âm nhạc.

3. Một số biện pháp nâng cao chất lượng dạy học thực hành âm nhạc cho SV khoa GDTH

Từ mục tiêu và thực trạng đã trình bày ở trên, trong quá trình dạy thực hành kí xướng âm và thực hành đàn, GV phải tìm hiểu nắm bắt năng lực, khả năng của từng SV để lựa chọn PPDH và hướng dẫn cho sát với từng đối tượng học cùng với những biện pháp cụ thể.

3.1. Biện pháp với thực hành kí xướng âm:

- Thời gian đầu mới học, GV phải dùng phương pháp đọc mẫu hoặc dùng đàn đánh mẫu cao độ nhiều lần để người học được nghe và đọc nhiều lần, đồng thời có những bài tập vừa sức, đôi khi áp dụng theo cách truyền khẩu, thị phạm, thuyết trình....

- Đối với SV có khả năng, năng lực âm nhạc khác: GV có thể giao bài tập khó hơn để phát huy khả năng phát triển, cảm thụ và lĩnh hội kiến thức. Đối với đối tượng này việc tự học, tự đọc xướng âm tương đối thuận lợi.

- Đối với SV trung bình: GV có thể giao bài tập ở mức độ yêu cầu bình thường, đôi khi cũng phải dùng đến phương pháp đọc mẫu hoặc dùng đàn đánh mẫu ở giai đoạn đầu.

- Khi học thực hành kí xướng âm việc khắc phục cao độ, việc đọc sao cho chuẩn xác đối với SV là rất quan trọng và cần thiết. GV cho SV đọc các bài tập quãng từ dễ đến khó để phân biệt được độ cao thấp khác nhau của âm thanh trong âm nhạc, quãng dễ là những quãng thuận hoàn toàn đến các quãng thuận không hoàn toàn và tiến dần đến các quãng bán cung.

- Để khắc phục được nhịp, tiết tấu, GV phải căn cứ vào bài đọc xướng âm để tìm ra các mẫu tiết tấu trong từng tiết nhạc, hướng dẫn cho SV nắm được cách gõ phách hoặc vỗ theo tiết tấu, đánh nhịp theo từng mẫu câu tiết tấu. GV có thể làm mẫu hoặc đọc mẫu để SV làm theo và bước đầu có cảm nhận về tiết tấu, nhịp; song mới ghép từng câu nhạc kết hợp cả cao độ, tiết tấu và gõ phách.

- Do đào tạo theo hệ thống tín chỉ nên GV chủ yếu là giao bài về nhà cho SV tự học, tự đọc các bài xướng âm, các câu tiết tấu, các dạng bài tập theo từng khả năng của SV để phát huy tính tự học, tự nghiên cứu độc lập trong tư duy, rèn luyện kĩ năng thực hành, sự cảm thụ giai điệu âm thanh, đồng thời phát huy tính tích cực tự chủ trong học tập.

- Giờ dạy thực hành kí xướng âm, GV có thể kết hợp các phương tiện dạy học như: máy chiếu, đàn Oóc

gan, trống, phách để tăng thêm sự hấp dẫn và phong phú cho tiết dạy nhưng không được quá lạm dụng.

- Các giờ dạy xướng âm, GV nên chọn xen lồng các bài xướng âm có lời để SV thấy được mục đích của việc học xướng âm, đồng thời cảm nhận được nội dung của bài học xướng âm một cách dễ dàng hơn. Từ đó có tinh thần tìm tòi, tích cực trong việc học đọc xướng âm để hát được các bài hát khác và cuối cùng đạt được mục tiêu SV ra trường có thể tự xướng âm ghép lời cho bài hát dạy cho học sinh tiểu học.

- Đối với kiểm tra, đánh giá GV nên tăng cường vận dụng hình thức vấn đáp thực hành thường xuyên, xuyên suốt trong các giờ học theo hình thức cá nhân chứ không nên tuân thủ theo cách kiểm tra, đánh giá theo quy định trước kia và giống như các môn học văn hoá khác, khi cá nhân đọc thì GV cho SV còn lại đọc thầm để người học vừa nghe vừa kiểm tra, đánh giá nhận xét. Đây cũng là cách kiểm tra, đánh giá người học theo đặc thù của chuyên môn, có như vậy thì mới kích thích tinh thần học tập và đúng tinh thần kiểm tra, đánh giá thường xuyên.

- GV hướng dẫn và giao bài cho SV, sau đó có thể lấy tinh thần tự giác xung phong của SV trong việc tự nghiên cứu, tự đọc và chuẩn bị trước để kiểm tra, đánh giá, hoặc có thể kiểm tra đọc xướng âm ngay trong một câu nhạc của bài mới, bài đọc xướng âm GV mới đưa ra... Nhìn chung đối với dạy phần nội dung thực hành xướng âm, tuy có vận dụng kết hợp nhiều phương pháp, nhưng chủ yếu là phương pháp thực hành luyện tập, phương pháp giao bài SV tự học, tự nghiên cứu.

2.2. Biện pháp để dạy một bài xướng âm:

- GV phải xác định được mục tiêu cần đạt được đối với từng đối tượng SV theo từng khả năng, năng lực cụ thể.

- Xác định được nội dung trọng tâm chính.

- Từ nội dung GV phải cụ thể hóa được nội dung, mục tiêu về yêu cầu mức độ kiến thức chuyên môn, kĩ năng thực hành luyện tập, tính độc lập sáng tạo, khả năng giải quyết vấn đề thuộc về nội dung.

- Cần được thực hiện có kế hoạch theo từng bước lên lớp tùy thuộc vào từng đối tượng cụ thể, từ đó GV đặt ra các yêu cầu cần đạt được.

- Có cơ sở vật chất đầy đủ, các điều kiện đảm bảo cho hoạt động dạy học (như phòng học đặc thù chuyên môn), phòng cách âm...

- Phải đổi mới công tác kiểm tra, đánh giá kết quả học tập của SV ở nhiều góc độ.

- Trọng tâm vào kĩ năng thực hành, luyện tập (*đọc cao độ, thị tấu, phách, nhịp, nghe, cảm nhận, xử lí*

các sắc thái diễn cảm trong âm nhạc, viết nhạc thành thạo...).

- Lựa chọn, kết hợp các phương pháp hợp lí, phù hợp với nội dung như: phương pháp thuyết trình, phương pháp truyền khẩu, phương pháp sử dụng phương tiện dạy học (*đàn Oóc gan, Piano, trống, thanh phách, máy chiếu,...*), phương pháp thực hành luyện tập, thi tấu, trình bày thể hiện tác phẩm, phương pháp hợp đồng, dự án.

2.3. Biện pháp đối với thực hành đàn Oóc gan

- GV phải xác định được mục tiêu cần đạt được đối với từng đối tượng SV theo từng khả năng, năng lực cụ thể. Thực hiện những hoạt động học và thao tác nhận thức trong học tập nhằm giải quyết nhiệm vụ đề ra.

- Từ nội dung, GV phải cụ thể hóa được nội dung, mục tiêu về yêu cầu mức độ kiến thức chuyên môn, kĩ năng thực hành luyện tập các bài kĩ thuật ngón bấm, các bài tập chuyển thế tay, phương pháp soạn đệm hợp âm, khả năng kết hợp cả hai tay, tính độc lập tự học, tự nghiên cứu.

- Cần được thực hiện có kế hoạch theo từng bước lên lớp tùy thuộc vào từng đối tượng cụ thể, từ đó giảng viên đặt ra các yêu cầu cần đạt được.

- Có cơ sở vật chất đầy đủ, các điều kiện đảm bảo cho hoạt động dạy học (*phòng học thực hành luyện tập nhạc cụ*) và SV phải có đàn của cá nhân hoặc phải bố trí thời gian mở cửa thực hành đàn cho SV tự tập.

- Phải đổi mới công tác kiểm tra, đánh giá kết quả học tập của SV ở nhiều góc độ và thường xuyên.

- Trọng tâm vào kĩ năng thực hành, phương pháp luyện tập

- Lựa chọn, kết hợp các phương pháp hợp lí, phù hợp với nội dung như: phương pháp thuyết trình, phương pháp làm mẫu, phương pháp sử dụng phương tiện dạy học (*đàn Oóc gan*), phương pháp thực hành luyện tập, trình bày thể hiện tác phẩm, phương pháp giao bài,... chẳng hạn:

+ Giới thiệu về bài học dùng phương pháp thuyết trình, quan sát, nghe, thao tác, lựa chọn thế tay sao cho phù hợp và khoa học hoặc cách lựa chọn tiết tấu, âm sắc, nhịp độ, soạn hợp âm thì phải dựa vào số chỉ nhịp, tính chất, phong cách tác phẩm, dựa vào quy định về nhịp độ, sắc thái tình cảm ghi trên bản nhạc hay dựa vào nội dung ca từ.

+ Khi có đối tượng yếu kém thì lúc đầu phải sử dụng phương pháp làm mẫu, truyền tay.

+ Khi luyện tập kết hợp cả hai tay thì dùng phương pháp phối hợp như: tay phải đánh giai điệu, tay trái

chuyển hợp âm cùng với tiết tấu và nhịp độ của đàn. Lúc này đòi hỏi phải phối kết hợp nhịp nhàng chính xác cả đôi tay, mắt, tai nghe...

+ Khi luyện tập thì dùng phương pháp thực hành luyện tập các kĩ thuật, kĩ xảo và thi tấu.

+ Củng cố bài thì sử dụng phương pháp thực hành trình bày tác phẩm.

+ Giao bài theo khả năng, năng lực của SV thì sử dụng phương pháp giao bài, theo kế hoạch.

Thực hành nội dung kĩ xướng âm, thực hành đàn Oóc gan có vai trò đặc biệt quan trọng nhằm đảm bảo cho SV có đầy đủ kiến thức kĩ năng thực hành để có phương pháp học hiệu quả nhất. Qua hoạt động dạy học thực tiễn cho thấy, thực hành càng nhiều thì năng lực về kĩ năng thực hành càng cao, thị hiếu thẩm mĩ càng tinh tế, và việc kết hợp hiệu quả giữa dạy - học lí thuyết và thực hành giúp cho người học có được sự cân đối về chuyên môn, hợp lí giữa lí luận và tay nghề tạo nên sự hứng thú trong học tập. Sự hứng thú trong học tập cũng chính là chất xúc tác không thể thiếu cho phương pháp giảng dạy tự học, tự nghiên cứu theo hình thức đào tạo mới theo học chế tín chỉ.

3. Kết luận

Để nâng cao chất lượng, hiệu quả việc dạy học thực hành bộ môn *Âm nhạc*, cần có sự phối kết hợp đồng bộ của nhiều yếu tố, đặc biệt là việc tự học của SV. Với những biện pháp đề xuất trên, chúng tôi hi vọng đóng góp một phần nhỏ bé vào việc nâng cao chất lượng đào tạo nói chung và đối với các nội dung dạy học thực hành âm nhạc cho SV Khoa GDTH - Trường Đại học Hồng Đức, tạo điều kiện cho SV rèn nghề, đáp ứng yêu cầu công cuộc đổi mới căn bản, toàn diện GD-ĐT hiện nay. □

Tài liệu tham khảo

- [1] Nguyễn Hoàn Thông - Nguyễn Đắc Quỳnh (2000). *Âm nhạc và phương pháp dạy học* (tập 1). NXB Giáo dục.
- [2] Cù Minh Nhật (2007). *Oóc gan thực hành*. NXB Âm nhạc.
- [3] Trịnh Hoài Thu (2010). *Phương pháp dạy học kĩ xướng âm trong đào tạo giáo viên âm nhạc phổ thông*. NXB Âm nhạc.
- [4] Doãn Mẫn (1980). *Phương pháp xướng âm*. NXB Văn hóa.
- [5] Nguyễn Đắc Quỳnh (1993). *Giáo trình xướng âm năm thứ nhất*. Trường Cao đẳng Sư phạm Nhạc - Họa Trung ương.
- [6] Nguyễn Minh Toàn - Nguyễn Hoàn Thông (2000). *Âm nhạc và phương pháp dạy học*. NXB Giáo dục.